

De Weiderska anorna

Av Christopher von Warnstedt

I sin intressanta artikel i rubricerade ämne i JLS-Nytt nr 44/1991 citerade Karl Göran Eriksson bl.a. änkan Greta Weiders (1675-1758) nekrolog. Som han också påvisar innehåller den en blandning av sanningar och osanningar. Prästen gjorde säkert så gott han kunde med att försöka erinra sig vad hon uppgivit för honom och/eller andra. Det viktiga är emellertid att vissa väsentliga uppgifter faktiskt stämmer.

Skotten överste Alexander Anderson var åren 1661-1669/70 bevisligen kommandant i Nyen. Att prästen gett dennes med Sigismund Weider gifta dotter förnamnet Christina i stället för Hedvig är i sammanhanget oväsentligt. Väsentlig är däremot uppgiften att hon var född i Tyskland, vilket bekräftas av att fadern hela tiden tjänstgjorde där och att modern var Sofia von Estorf (av en känd lüneburgisk adelssläkt och ej alls född i Skottland, som felaktigt uppges i SAÄ).

Likaså har Eriksson visat att Sigismund Weider faktiskt kom från Danmark och att han var fortifikationsofficer just på Nyen. Därmed är änkan Greta Weiders härkomst klarlagd.

Återstår Olof Caifa. Eftersom så mycket om hustrun faktiskt stämmer med verkligheten vore det konstigt om allt skulle vara uppdyktat om honom. Vi får den exakta uppgiften att hon (Greta Weider) 1692 skulle ha gift sig med sonen till en borgmästare i Nyen, som bör ha levat båda åren 1675 och 1692. Nu råkar det

sig så bra att den ende svensken bland fyra borgmästare i Nyen, som kan komma i fråga, (det fanns alltid 2 borgmästare samtidigt) heter Olof Stiernman (von Bonsdorff, C.: Nyen och Nyenskans (Helsingfors 1891, s. 47). Samtidigt finns det en skum figur med samma namn, som den 30 december år 1703 fick konfirmation som fänrik vid Västgöta Stånddragonregemente och som rymde 1705 (Lewenhaupts Carl XII:s Officerare). Duell eller dråp var i samtiden den vanligaste anledningen till en officers rymning. Carl XII gav som bekant ej pardon. Den här mannen hade m.a.o. all anledning att byta identitet. Varför inte antaga de nya namnet Caifa? Vad betyder f.ö. det ordet på finska?

Det finns en detalj till i nekrologen, som talar för en problemlösning åt detta håll, nämligen "men fienden kom". Det gjorde den mycket riktigt just år 1703, då ryssarna intog staden. För en flykting från Nyen var det då naturligt att i förstora hamna som officer vid ett tillfälligt förband, nämligen om han dittills antingen varit underofficer eller civil ämbetsman.

Det normala var dock att ingermanländska flyktingar hamnade i finska förband. Men han kan ha haft någon släktförbindelse i Västergötland, som motiverade flyttning dit.

Olof Stiernman (Caifa?) uppges ha flytt till Pommern. Detta var normaluppgiften om officerare, som rymde ur Sverige. Den var nog också i många fall sann, därför att det var lättaste sättet att komma ut ur den närmaste farozonen. Sedan gällde det att skaffa sig ny officersanställning och byta namn för den händelse man skulle råka bli uppsnappad eller fången.

Var fänriken Olof Stiernman identisk med Olof Caifa så hade han ett huvudproblem, som efter flykten styrde hans färdriktning, nämligen den i Västergötland kvarlämnade familjen. Ville han återförenas med den var det enda kloka att bli dansk officer och sedan helst hamna i Norge, dit det var lätt för familjen att ta sig. Detta skulle också kunna förklara varför denna familj slutligen hamnade just i Jämtland. I det landskapet var det vanligare med flyttningar över gränsen än i något annat gränslandskap. I det här fallet skedde den tydligen först under fredstid på 1720-talet, eftersom Greta Weider uppges ha bott i Jämtland c:a 30 år vid sin död.

Naturligtvis finns det också andra fakta som talar emot ovanstående gissningar. Det främsta är att borgmästaren Olof Stiernman bevisligen hade en annan son med namnet Olof. Denne blev stamfader för adelsätten von Stierneman (nr 2048). Men fänriken Olof Stiernman bör enligt hustruns ålder ha varit minst 10 år äldre. Han kan alltså ha varit son ur ett tidigare äktenskap. Tidens fasta namngivningsprinciper medförde inte sällan att det kunde finnas flera barn med samma förnamn i familjen.

De här spekulationerna skulle inte framföras om det inte vore så, att underdertecknad vid en rad tidigare tillfällen efter liknande resonemangslinjer faktiskt lyckats hitta förrymda svenska officerare just i dansk tjänst. Egentligen rör det sig bara om den urgamla skandinaviska regeln att hade man i gränslandskapen gjort något fult i Sverige, så rymde man till Norge och vice versa. Det var dock den skillnaden att det under Stormaktstiden var betydligt trevligare för svenska militärer att fly till Norge än för norrmän eller danskar att fly till Sverige. Svenskarna hade nämligen den otrevliga ovanan att frakta norska desertörer raka vägen till sina östligaste befästningar. Det var säkrast så. En norrmän eller dansk klarade inte av att rymma genom en civilbefolkning som talade finska, ryska eller estniska.

Christopher von Warnstedt

Noter

NYEN, svensk stad började 1638 byggas på en ö i centrum av nuvarande S:t Petersburg (Leningrad). Staden intogs av ryssarna 1703.

Red:s funderingar.

Håller detta tidsschema?

16 ? Olof föds som son till en borgmästare Stiernman i Nyen.

1692 gifter han sig med Greta Weider.

1703 flyr han med familjen till Finland och vidare till Sverige där han blir fänrik vid Västgöta Stånddragonregemente.

1705 rymmer han till Pommern och vidare till Danmark/Norge.

17??-17?? I dansk tjänst under namnet Caifa.

17?? (c:a) Avlider (Hustrun uppger att hon levte med honom i 30 år, denna uppgift får ej tolkas alltför exakt).

172? Greta Weider tar sig över till Sverige och Ragunda.

Johan Nordlander-sällskapet

Nr 14. Johan Nordlander, NORRLÄNDSKA SAMLINGAR, Första serien, 1-6. 390 sidor.

Denna klassiker på den norrländska kulturforskningens område har nu kommit ut i ett faksimiltryck. Norrländska Samlingar 1-6 innehåller flera viktiga källutgåvor, t.ex. Medelpads skattebok 1543, Ångermanlands skattebok 1550 och Västerbottens jordebok 1543. Vidare finns saköreslängder och en omfattande förteckning över ångermanländska fiskerivatten på 1500-talet. För alla, som i sin forskning kommer i kontakt med Vasatidens Norrland, dess befolkning, näringar skatter, person- och ortnamn mm är dessa utgåvor helt grundläggande.

Dessutom ingår Magnus Nordenströms Stödebeskrivning från 1700-talet, Nordlanders urval ur Fale A. Burmans dagböcker från resor i Jämtland 1793-1802 samt "Hvarjehanda anteckningar".

Utgåvan har försetts med ett nära 30-sidigt ort- och sakregister som gör det lättare att hitta.

(Ur "Slakten", Medlemsblad för Södra Västerbottens Släktforskare)

SLÄKTFORSKNING MED ÖVERRASKNINGAR

För någon tid sedan hade jag anledning att besöka Amerika och Minneapolis. Då jag är intresserad släktforskare passade jag på tillfället att försöka finna spår efter en farbror, som for till Amerika 1902 och som dog redan 1906, således efter endast fyra år i Amerika. Två brev finns kvar efter honom, men i övrigt har vi i vår generation vetat väldigt lite om honom och hans öde.

Enligt kyrkböckerna dog han på en plats vid namn Kenora i Ontario, Kanada. Han arbetade då på det stora järnvägsbygget Trans Canadian Pasiffic och han avled i blindtarmsinflammation.

Trots mycket god hjälp av personal från Kenora kommun lyckades jag inte hitta några ytterligare spår efter min farbror.

Jag hade upplysts om att det fanns en 90 år gammal man, som bodde i ett angränsande samhälle, som gärna ville tala svenska om någon kom på besök.

Efterom jag hade tid så uppsökte jag honom i hans hem. Hans namn var Carl Carlson. En av de första frågorna var naturligt nog var i Sverige han hade sina rötter. Det överraskande svaret var att han var född i Fyrås, men uppuxen i själva Hammerdal.

Eftersom jag på 40-talet under några intensiva år bodde i Hammerdal, så kunde vi samtala om många gemensamma bekanta, trots att han utvandrade redan 1922, efter fullgjord värnplikt, vilket han nogsamt underströk.

Efter ett mycket intressant samtal, fick jag många hälsningar med mig hem till släktingar i Sverige, bl a till en syster-son boende i Sundsvall. Det visade sig vid hemkomsten att vi bor på samma gata och på c:a 75 m anstånd. Tala om att världen är liten ibland.

Viktor Magnusson

PRESSGRANNAR

MGF-nytt nr 3-91
(Midälva Genealogiska förening)

Barbro Andersson, Härnösand, berättar hur hon genom att läsa domböckernas bilagor lyckades spåra fadern till en "oäkta" ana.

Vidare presenteras EMIGRANTREGISTER I BORÅS med uppmaning att till registret anmäla alla emigranter från Västergötland.

AnRopet nr 2-1991
(Storstockholms Genealogiska Förening)

"PESTEN 1710-1713 och något om dess källmaterial" är namnet på en artikel av Ragnar Fornö. Inledningsvis innehåller artikeln en redovisning av pesternas härjningar genom årtusendena. Därefter ger författaren en fyllig beskrivning av var man kan hitta uppgifter om just 1710-1713 års pest. Mest handlar det om nuvarande Sigtuna kommun men kunskapen om källorna kan naturligtvis "översättas" till andra geografiska områden.

Släkthistoriskt Forum nr 2-91.
(Sveriges Släktforskarförbund)

Som vanligt innehåller förbundets tidning flera läsvärda artiklar.

I detta nummer kan läsa några exempel på den rättframme prosten Severin Schlüters ofta ganska bloddrypande nekrologer. Artikeln är skriven av Birgitta Nilsson, som även givit ut Schlüters samtliga nekrologer.

Thomas Wedin, chef för kartvårdscentralen i Ånge, tipsar om hur man hanterar och förvarar de gamla släktdokumenten.

Håkan Skogsjö och Bo Lindwall redovisar en del resultat kring kända svenskars härstamning och släktskap.

Dessutom innehåller tidningen en mängd korta men inte mindre intressanta notiser med debattinlägg, pågående och redovisad forskning av allmänt intresse. Nyutkommen litteratur recenserar och självklart finns också utrymme för efterlysning av "tappade" anor.

Västgötogenealogen nr 2-91.
(Västgöta Genealogiska Förening)

En artikel med rubriken "Karlsborg - Sveriges reservhuvudstad" handlar om Karlsborgs fästning.

Nytt från Värmlands Släktforskarförening, maj 1991.

Den som använder Kekules numrerings-system och vill göra en antavla för barn eller barnbarn kan ha stor nytta av den omräkningstabell som upptar en helsida i detta medlemsblad. En antavla med jämtländsk anknytning presenteras.

Anladet
(Norrtälje släktforskarförening)

En 4-sidig artikel "Våra personnamn" handlar om våra för- och efternamn genom tiderna och tecknar bakgrunden till 1901 års namnlag. En källförteckning avslutar artikeln. Bernt Grönblad har skrivit.

Dalfolk nr 1-91
(Dalarnas Släkt-, Hembygds- och Emigrantforskarförening)

Klass 4 i Sättra skola i Rättvik upptäckte att det i årskursen fanns många med samma förnamn. Detta ledde till att man började intressera sig vad barn i Rättvik hette förr i tiden. Man valde ut åren 1780, 1830 och 1880. Undersökningen har resulterat i en del tabeller som nu redovisas. Björn Bruno har beskrivit "Bebyggelseutvecklingen i Tällberg under 1600- och 1700-talen". Även för den som inte har någon förankring i Tällberg innehåller artikeln tips kring tillvägagångssätt mm.

Släkt och Bygd nr 1 - 91 Årg. 1.
(Föreningen Släkt och Bygd, Borlänge)

Föreningens första medlemsblad innehåller en artikel om ett, enligt uppgift, olagligt sockenstämmoprotokoll från Stora Tuna i vilket man diskuterar anläggandet av Noraå bruk.

VSGF-bladet, nr 3-1991
(Västra Sveriges Genealogiska Förening)

I ett par artiklar diskuteras de problem som väntar framtida släktforskare till följd av att skattemyndigheterna övertagit folkbokföringen.

Släktforskaren, nr 40.
(Västerbergslagens Släktforskare)

I detta nr återges en artikel "En tjänstehjonsstadga för Dalarna af år 1687" ur Landtbrukstidskrift för Dalarna, Augusti 1910.

**FRAMGÅNG
FÖR FORSKARE**

I snart tre månader har nu en kvällskurs i släktforskning ågått i Grönköping under sakkunnig ledning av hr grundrektor och folkbildare Ludvig Hagwald, och eleverna sägas ha gjort stora framsteg.

Veckobladet tittade in till de trägna forskarna häromkvällen och fick ett samspråk med en av deltagarna hr ångbåtskapten O. Göransson.

- Är jag så här långt synnerligen nöjd med undervisningen, berättar hr G. i en s.k. fikapaus. Har jag faktiskt redan tjänat in, vad kursen kostade, eftersom jag lyckats forska reda å, var min kusin Helmer håller hus, och tvingat honom att betala igen de 1500 kronor, som han lånade av mig, strax innan han fösvann å hösten 1973.

- Flera borde verkligen ägna sig åt släktforskning, avrundar hr G., vars nästa uppgift blir att taga reda å, var hans f.d. måg Bengt-Anton befinner sig; lånade denne för flera år sedan av hr G. band nr 27 av Svensk Uppslagsbok och åstadkom därmed en nog så förgärlig lucka i den hr Göranssonska reolen.

(Grönköpings Veckoblad nr 2-1991)

Släktforskning är minsann ingen harmlös sysselsättning. Bäst som man sitter där och forskar, kan man stöta någon ökänd huligan till anfader, som skämmer hela släktträdet.

(Grönköpings Veckoblad)

GRANINGE 91-05-04

Årets gränsträff Midälva-JLS hade i år förlagts till Graninge. Men nu hade inbjudan gått till alla föreningar i Y och Z län. Midälvas ordförande Viktor Magnusson kunde hälsa ett 60-tal släktforskare välkomna, varav 14 st från JLS. Av de inbjudna föreningarna var det bara föreningen i Sollefteå som inte var representerad. Utöver släktforskarna hade man också inbjudit en representant för Medelpads Hembygdsförbund.

Efter inledande kaffe i Graningebyn, ortens kultur- och servicecentrum, skedde avfärd till kyrkan där Anders Eriksson, skäggig, tog emot och berättade om bruket och bygden. Vi besökte också det blivande bruksmuséet.

Efter lunchen i Graningebyn fick vi mer information om bygden av Bengt Nordlander, som bl a berättade att det av allt att döma var finnar som koloniserade Graninge i slutet av 1500-talet. Trots stora avstånd till grannarna fanns anledning till tvister. Som ett kuriosum berättade Bengt om hur patron Fleming köpte ryska kanonkulor och smide om dem till spett och spadar. Henning Eriksson från Ådalens släktforskarförening berättade om Ådalens industriella utveckling genom tiderna. En berg- och dalbana under 400 år.

Efter detta vidtog överläggningar kring temat SAMARBETE. Inte bara mellan olika släktforskarföreningar utan också mellan släktforskarna och hembygdsrörelsen, Karin Strömberg, som representerade hembygdsrörelsen i Medelpad, menade att en god idé var att släktforskarna kunde bidra med att "befolka" de hus och föremål som samlades på hembygdsgårdarna. Folket bakom husen och tingen var alltför anonyma.

Betr. det fortsatta samarbetet, träffar mm inom mellersta Norrland blev mötets rekommendation att man först skulle försöka samla ordförandena i föreningarna för att diskutera planerna. Man måste dock ha klart för sig att det finns mycket som splittrar intresset. Diskussionerna var livliga med många inlägg.

Vid det avslutande kaffet fortsatte pratet med anbyten mm.

Tack Midälva!

Red.

Efter- lysningar

ANOR I MÖRSIL

Jag undrar om någon i er förening eller möjligen någon läsare av er tidskrift vet något om varifrån följande personer kommer:

Magnus Andersson, född 1825?, gift 1862? med Kristina Olofsdotter, född 1831?. De flyttar 1863 till Uppland i Mörsil med sonen Berndt Olof, född 1861-08-03 i ???. I Mörsils hfl A1:6 står bara ett stort frågetecken för familjens ursprung.

Om någon vet något om deras ursprung vore jag tacksam för meddelande till:

Carl Szabad
Box 3030
122 03 ENSKEDE
Tel 08-659 31 10

ANOR I LIT

My search for ancestors has led me to Sweden.

My sixth great grandfather was the first Pastor of the Leksvik Church according to the church History of Leksvik, Nord Trondelag, Norway. He came from Lit, in Jemtland in 1593. His name was Oluf Eriksen. His wife's name was Christina Henriksdatter but I do not know if he married her in Sweden or Norway.

From this information is it possible to find something on this man and his family?

Patricia F. Will
240 W. St. Charles Rd.
Elmhurst, Il. 60126
U.S.A.

INFLYTTAD VÄRMLÄNSKA SÖKES

Jag söker upplysningar om Kristina Jonsdotter, f. 1863 18/2, från Stensgård, Fryksände, Värmlands län.

I hfl 1886-1890 står antecknat: Flyttar till Obekant församling, Jämtlands län, den 25/2 1887. Kristina bor då i Mølnerud, Fryksände.

Fader: Olof Jonsson, f 1865 23/6, Stensgård, Fryksände.

Moder: Stina-Lisa Olsdtr, f 1858 27/9, S:a Finnskoga.

Har någon kommit i kontakt med denna Kristina?

Kerstin Meric
Peterslundsvägen 6,
140 41 SORUNDA
Tel: 0753-433 23

Red:s ruta

Det är inte alltid som det blir som man tänkt och planerat. Nu är i alla fall säsongens första medlemsblad klart.

Honorar för införda artiklar utgår inte. Men efterom allt nu skrivs på ordbehandlare kan jag enkelt göra "särtryck" i valfritt format av införda bidrag. Som författare kan du också få korrektur av ditt bidrag innan det införs i bladet. Har du en mycket lång artikel delar jag upp den på flera utgåvor av medlemsbladet men särtrycket kan hållas samman.

Nästa nummer av medlemsbladet beräknas komma ut i november och jag vill ha manus senast den 25 oktober. Skriv på maskin eller för hand (läsligt).

HÖSTPROGRAM 1991

28 september kl 13.00

Vi besöker skolmuséet i Brunflo.

Vägbeskrivning: När du kommer från Östersund. I Grytan (vid ÖMCK:s hus) tar du av till vänster mot Brunflo kyrka. Om du åker buss skall du stiga av i Grytan. Sedan är det c:a 1 km att gå. Muséet finns i Lövbergets skola, vit byggnad på vänster sida av vägen.

12 oktober kl 13.00

John Mattsson: Kända och okända i släkten Burman.

Lokal: Sparbankens Toppsal, Sam. Permangatan 7, Östersund.

Använd porttelefonen om det är låst när du kommer.

16 november kl 13.00

Ingmar och Mary Bergström: Släktboken - hur blev den till?

Lokal: Sparbankens Toppsal (se ovan).

30 november kl 13.00

Ingvar Augustén: Om hållbilder och andra spår efter våra förfäder.

Lokal: Sparbankens Toppsal (se ovan).

DÅ OCH NU

Programmet för släktforskardagarna i anslutning till Riksförbundets årsstämma är nu klart. Förutom utställningar och demonstrationer av intresse för släktforskare hålls föredrag i skilda ämnen.

Tid: 28 och 29 september

Plats: Oskarshamn

Den som vill veta mer kan kontakta mig, tel 063-30442.

Kjell Risberg

TILL SALU!

Du vet väl att du vid våra träffar kan köpa ansedlar antavlor (olika storlekar) och Släktforskarförbundets årsböcker. Tala med kassören.